

δυο σελίδες (όσες θα χρειάζονται κάθε φορά) που θα χρησιμοποιούνται για επίσημο δελτίο της «Φοιτητικής συντροφιάς» και θα δημοσιεύεται σ' αυτές κάθε πράξη της και κάθε απόφαση της. Όταν έχουν αυτές οι σελίδες πανωγραμμένο τον τίτλο «Δελτίο της φοιτητικής συντροφιάς» δε θα έχει ο «Νουμάς» καμιά εγγύηση για ό,τι θα δημοσιεύεται.

Ο «Νουμάς» χάρισε στη «Φοιτητική συντροφιά» για τη Βιβλιοθήκη της 48 βιβλία, ένα δηλ. αντίτυπο απ' όλα τα βιβλία που πουλιούνται στα γραφεία του, καθώς κι όλους τους τόμους του, από το Β' έως τον Ζ'. Ελπίζουμε πως και οι άλλοι δικοί μας θάν της στείλουν τα βιβλία τους, συσταίνοντάς τα στον κ. Φ.λ. Στ. Δραγούμη—λεωφόρο 'Αμαλίας, 'Αθήνα.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΟΥ

LE CHEMINEAU

— "Αχ! παιδί μου να μου ζήσεις· άμ τί θα με φιλέψεις; άφέντα μου, ποδσαι σαν το καϊμάκι, σαν τη φράπα, σαν την άρνάδα...

— Σκάσε, παλιόγρια, αηδιάζω που σ' άκούω.

— Άμ τότες σαν ά δ ι ά ζ ε ι ς τί γελάς;

"Ελεγε άλήθεια· γελοῦσα με την καρδιά μου, για τα λόγια της, το φέρεσίμο της, το χάλι της.

— Άμ λοιπόν δε θα με φιλέψεις;

— Νά, της είπα· πάρε όλα τα ρόδια της ροδιάς, τα κιδώνια πουναί χαμηλά, τα σταφύλια που σώνεις, τα μήλα· γέμισε ό,τι έχεις και πάρε ό,τι μπορείς.

— Άμ δεν κάνει νάρθω κι αύριο;

— Παλιολαδικό, της φώναξα· όχι, ό,τι πάρεις σήμερα, τώρα.

Θέ μου φύλαγε.

Ξεζώστηκε τη φούστα της ξεκαρδιομένη απ' τη χαρά· από κάτω φόραγε μοναχά ένα μακρό χωριάτικο πουκάμισο καταπάστιχο· τα πόδια της βγαίνανε γυμνά, γέρικα, ζαρωμένα, μελανά, σχισμένα απ' τις βατονκιές, βρωμάριμα.

Πώς γελοῦσα!

"Απλωσε τη φούστα της· έκοψε τα μεγαλείτερα κιδώνια, ως δεκαπέντε, τα καλλίτερα σταφύλια και τάβαλε χωρία· τίναξε μ' ένα καλάμι τα χονδρότερα μήλα· έφτασε ή σειρά των ροδιών.

— Άχού, μάνα μου, κι ούτε το κοκαλάκι σου άς μη ζή, άχού ρ ό δ α!

Κατέβασε τρία τέσσερα, δέκα, μεγάλα, κατακόκκινα, χονδρά σαν το κεφάλι της.

— Για τήρα κεί μέσα, κυρά, τήρα, Παναία σώσε, ένα.

— Ναι, μα δεν το φτάνεις· έπειτα τί θα γείνουν όλα αυτά· είπαμε, ό,τι πάρεις σήμερα...

Μοῦριξε μιá κακιά ματιά.

— Στά, κυρούλα μου, και θα δεις... μοναχά έκεινο κεί μέσα...τό άτιμο.

Μιά και δυό την βλέπω να προσπαθει να σκαρφλώσει στη ροδιά, την γιομάτη άγκάθια φαρμακερά και μυτερά.

— Μή, Σπύρανα, μή· δε θέλω! της φώναξα.

— "Εννοια σου, κοκκώνα μου, θα το φάω, δε θα με φάει.

Κομματιάστηκε τα μαλλιά της τα λερά ανεμίζαντε σαν της στρίγγλας του παραμυθιού· τα μικρούλκα και πονεμένα ματάκια της, τα θαμπά και τοιμπλιάρικα στρογγυλέφωνε, μεγαλώσανε· το ένα και μοναχό δόντι της βγήκε και δάγκωνε το χείλος της, τα μαραμένα και άρρωστα μαγουλάκια της πήραν ώρατο ρόδινο χρώμα· είχε σκαρφλώσει με καταματωμένα πόδια, μα το ρόδι ήταν άκόμη μακρυνά· πώς προσπαθοῦσε, πώς τεντώνονταν!

— "Αχ! κυρά μου, βοήθα με· να για δόσε μου εὔτοῦνο εὔτοῦ το καλάμι...

Τί να κάμω; μήτε το διάολο να δεις, μήτε το σταυρό σου να κάμεις.

— "Ε το το κ... Μα τήρα ρόδι μιá βολά!

Και πριν άκόμη κατεβεί απ' το δέντρο:

— Πάρε το, είναι για λόγον σου, τήρα πώς σου μοιάζει!

Κακομοίρα Σπύρανα!

Κατακουρελιάστηκε για να μου προσφέρει το ρόδι της ροδιάς μου, σαν να ήξερε πως θα μούκαμε ή προσφορά της το εὔχαριστώ της καλλίτερη έντύπωση από κάθε άλλο δώρο.

Νά την όρθή τη γριά· μα έλεσινή.

Κάθησε χάμω λαχανιασμένη, τρεμουλιάρα ξανά· σαινε άργά-άργά.

— Και τώρα δρόμο· μόνο να με βοηθήσεις λιγούλακι.

Ξεζώστηκε ένα κομμάτι σχοινί.

Δίπλωσε καλά και με τη σειρά των τα διάφορα φρούτα και άφησε έξω τα σταφύλια.

Τά κύταξε με καϊμό.

— Στο μισοφόρι σου, της είπα, βάλε τα.

— Κι άπέ; μου άπάντησε· μηδά φορώ βρακί;

— Άντε στο διάολο, Σπύρανα, της είπα γελώντας.

Σκέφθηκε λιγάκι.

"Εβγαλε το μανδύλι της το μεγάλο απ' το κεφάλι της και δίπλωσε τα σταφύλια με προσοχή.

"Επειτα κάθησε χάμω, με τα πόδια σε' ούλακι μέσα.

— Τώρα, κυρούλα μου, βόηθα με· ανασήκωσε το φόρτωμα, να τραβήξω για μπρός τα σχοινιά.

"Εσκυφα, κοκκίνισα, προσπάθησα. "Ετρεχε ο ιδρός στο λαιμό μου και μ' έκαιαν οι φούχτες μου· έβαλα τα γόνατα στην προσπάθεια, μάζερα μέσ' στα πόδια μου τα φουστάνια μου και έβαλα όλα μου τα δυνατά...

— Δεν μπορώ, θειά Σπύρανα, της είπα με ντροπή μου· δεν έχω άρκετή δύνομη, να... δεν μπορώ· και δός του προσπαθοῦσα ν' ανασηκώσω το φορτίο.

Μοῦριξε μιá ματιά που φοβήθηκα.

— Κρίμα στα... (Καλλίτερα να μη το γράψω).

Καλοκάθισε, πήγε πιο κοντά στο φόρτωμα, έγειρε τις πλάτες της πίσω και ζαλώθηκε το βάρος· τράβηξε τα σχοινιά με δύναμη γύρω στα γέρικα και κοκαλιάρικα λαιμά της. Οι φλέβες της πεταχτήκανε γιομάτες αίμα, έτοιμες σαν για να σπάσουν.

Τρόμαξα.

— Στάσου, θειά Σπύρανα, να φωνάξω τον παραστάτη...

— Τον Γιούδα; Κάτω· αυτού! με διέταξε.

"Ηταν καλά δεμένο το φορτίο επάνω της τώρα· έγειρε προς τα εμπρός.

Ξαναφουντώσανε οι φλέβες της· μιá, δυό, τρεῖς... όρθή ή στρίγγλα.

— Δός μου τώρα τα σταφύλια και το ραβδί μου.

"Εσκυφα και με τα δυό χέρια λαχανιασμένη της έδωσα το γεμάτο μανδύλι.

— Γειά σου, κυραδοπούλα μου· να μου ζήσεις.

Τροβοῦσε ή γριά στα δύο γεμμένα σιγά-σιγά και σίγουρα.

— Θειά, της φώναξα, πόσω χρονών είσαι να μη βασκαθείς;

— "Εβδομήντα εννιά, παιδάκι μου, να τα κά νεις και να τα ξεπεράσεις.

Σταυροκοπήθηκα.

Σαν έβγαίνε απ' την πόρτα, μπόρεσε τ' άχόρταγο το μάτι της και έπεσε σε μιάν έλιά γεμάτη έλιές χονδρές.

— Για, για, έλιές! άχ, τί μούκαμες, μούπε.

τερούς του, ο πιο πρόθυμος να νιώσει και να δράσει κάθε λαχτάρα κι αναφτέρωμα της ζωής ολόγυρά του. Οι φυσικές αυτές του δυνάμεις τον έκαμαν να γίνει ο κινητής κι ο όδηγός της εποχής του. Όμως, όπως στην ποίησή του ή έλλειψη μιáς ανώτερης, ισχυρότερης, δημιουργικής δύναμης δεν μπορεί νάνταποκριθεί πάντα στη γενναία θέλησή του και το υστέρημα του σε κάπιο μεγαλύτερο αυτοκριτήριο και πειθαρχημα δεν μπορεί να του κρατήσει το πύρωμα της φαντασίας, έτσι και στην κριτική του μιá κάπια ανεπάρκεια της σκέψης του σε περισσότερο βάθος κι αυτονομία τον παρασέρνει συχνά στο ναγκαλιάζει άξέταστα ιδέες και πράματα που φαντάζον και θορυβούν περισσότερο παρότι αξίζουν. Ο ποιητής του «Δωδεκάλογου» ακόμα μου φαίνεται πως δεν μπορεί νάρθει σε πιο πολύ άμεση επικοινωνία με τη ζωή και με τα ίδια τα πράματα, όσο θα του γρειάζονταν για την όρμή του και τη θέλησή του. Σά να είναι άξιος να τα βλέπει πιότερο με το πρίσμα του σκήματος που παίρνουν στα βιβλία. Καρφώνεται σ' αυτά περισσότερο απότι χρειάζεται και ακόμα, αν δε γελιέμαι, μου φαίνεται πως δεν μπορεί να πλάσει απ' όλ' αυτά μιá βάση ούσιαστικότερη κι άτομικότερη για όδηγό άσφαλέ-

στερο του στοχασμού του. Άπ' αυτό πηγάζει το κάπως άπιαστο και κομματιαστό συχνά της ιδέας του, σ' αυτό έχει την αίτια του το όχι τόσο σταθερό, το κλονούμερο, το διασταχτικό πολλές φορές κι άόριστο και μισομασημένο της κριτικής του. Η κριτική του—για νάχρίσω απ' αυτή—όπως κάνε παρουσιάζεται στο Β' τόμο των «Γραμμάτων» του και στα σκόρπια στερνά άρθρα που έχω μπροστά μου, είναι πιότερο πολυξερη και λόγια παρὰ καθαυτό κριτική και μου φαίνεται πως δεν της κάνω μέγα άδικο αν πω πως γίνεται συχνά επιφυλλιδογραφία περισσότερο. Το μεγαλύτερο προτέρημα της είναι ή καθαρότητα στη φράση και, σά στοχαστεί κανείς το άμόρφτο ακόμα της γλώσσας μας, το άριστοτεχνικό μπορεί να πει στο μεταχείρισμα του πεζού λόγου. Η όμαλότητα κ' ή φυσικότητα το πιο συχνό είναι μιá από τις μεγάλες άρετές του λόγου του Παλαμά, που θάξιζε τη μίμηση περισσότερο από τη μίμηση του στίχου του, που είναι πιο δυναμομένη. Και για να γυρίσω στην ούσια, καθάλλο παρὰ να θέλω να υποτιμήσω την πολυμάθεια στην κριτική εργασία. Δέ θέλω να πω ακόμα πως ο κριτικός των «Γραμμάτων» δε φτάνει πολλές φορές σε παρτήρητες όρθές, δε λέει γνώμες σοβαρές σαν έχει μιá

λιστα για θέμα το ζήτημα της γλώσσας, δεν έννοώ πως απ' το στοχασμό του λείπει ολότελκς βεθύτητα, λεπτότητα, όπως λ. χ. στην Τρολλή Μητέρα, μα με όλα αυτά περισσότερο χαρακτηριστικό της κριτικής του είναι πως της άρρεσει να πετάει καλύτερα ολόγυρα στα πράματα παρὰ να προσπαθει να μπαίνει μέσα σ' αυτά. Ένα ακόμα απ' τα έλαττώματά της μου φαίνεται πως είναι το πως δεν μπορεί να χάσει εύκολα από μπρός της τον ποιητή Παλαμά και συχνότερα απότι θέλαμε μάς κάνει να υποφιαζόμαστε αποπίσω απ' τις γραμμές της έναν ποιητή που μεταχειρίζεται την κριτική του πιο πολύ για όπλο και στήριγμα της άτομικής δημιουργίας του, παρὰ για να μάς δώσει την ιδέα που έχει γενικά για τη ζωή και για την τέχνη. Άλλά και τούτο δε θα μάς πείραζε τόσο πολύ, αν πράματι έβγαίνε μιá καθρότερη φιλοσοφική σκέψη κ' αίσθητική απ' το έργο του ποιητή και κριτικού. Για να μην κατηγορηθώ πως μιλω άόριστα, θα φέρω ένα παράδειγμα από τις στιγμές που ή κριτική του Παλαμά θέλει νάντικρῶσει γενικότερα το φαινόμενο της τέχνης. Μιά απ' αυτές είναι ή μελέτη του για την ποίηση στον περασμένο αιώνα. Μου φαίνεται πως σ' αυτή μάς δίνεται να έχτιμή-